EUROOPAN
KOMISSIO

Bryssel 14.12.2020
COM(2020) 799 final

KOMISSION KERTOMUS EUROOPAN PARLAMENTILLE JA NEUVOSTOLLE

tiettyjen sellaisten tavaroiden kaupasta, joita voi käyttää kuolemanrangaistuksen täytäntöönpanoon, kidutukseen ja muuhun julmaan, epäinhimilliseen tai halventavaan kohteluun tai rankaisemiseen, annetun asetuksen mukaisesti vuonna 2019 myönnetyistä vientiluvista

1. Johdanto

Tiettyjen sellaisten tavaroiden kaupasta, joita voi käyttää kuolemanrangaistuksen täytäntöönpanoon, kidutukseen ja muuhun julmaan, epäinhimilliseen tai halventavaan kohteluun tai rankaisemiseen, annetun asetuksen (EU) 2019/125[1], jäljempänä 'asetus', tavoitteena on yhtäältä kuolemanrangaistuksen täytäntöönpanon ja toisaalta kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rankaisemisen estäminen EU:n ulkopuolisissa maissa. Siinä erotetaan toisistaan

- tavarat, jotka on lähtökohtaisesti tarkoitettu kaltoinkohteluun, minkä vuoksi niillä ei pitäisi käydä kauppaa lainkaan (liite II), ja
- tavarat, joilla voi olla oikeutettuja käyttötarkoituksia, kuten lainvalvontaan käytettävät välineet (liite III) tai hoitotarkoituksiin käytettävät tavarat (liite IV).

Tällaisten tavaroiden kauppaan sovelletaan tiettyjä rajoituksia.

Asetuksen 26 artiklan 3 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on laadittava vuosittain julkinen toimintakertomus. Toimintakertomuksessa on annettava tiedot vastaanotettujen hakemusten määrästä, hakemuksen kohteena olevista tavaroista ja maista sekä hakemusten johdosta tehdyistä päätöksistä. Asetuksen 26 artiklan 4 kohdan mukaan komission on laadittava jäsenvaltioiden julkaisemista vuosittaisista toimintakertomuksista koostuva vuosikertomus. Sen on asetettava kertomus julkisesti saataville.

Tässä komission kertomuksessa annetaan tietoja jäsenvaltioiden lupatoimista, jotka koskevat sellaisten tavaroiden vientiä vuonna 2019[2], joita voitaisiin käyttää kidutukseen tai kuolemanrangaistuksen täytäntöönpanoon.

Kaikki jäsenvaltiot ilmoittivat 11 artiklan 1 kohdan ja 16 artiklan 1 kohdan nojalla hyväksyttyjen ja hylättyjen vientilupien määrän sekä tavarat ja määrämaat, joita ne koskivat. Useimmissa tapauksissa jäsenvaltioiden toimivaltaiset viranomaiset ovat myös ilmoittaneet vientiluvan saaneiden tavaroiden lukumäärän tai määrät sekä sen, mihin luokkaan loppukäyttäjä, jolle tavarat toimitettiin, kuului.

Asetuksen (EU) 2019/125 mukaiset luvat

Asetuksen (EU) 2019/125 11 artiklan 1 kohdassa edellytetään lupaa liitteessä III lueteltujen tavaroiden ja 16 artiklan 1 kohdassa liitteessä IV lueteltujen tavaroiden vientiin[3].

1 EUVL L 30, 31.1.2019, s. 1.

2 Kertomuksessa ei anneta tietoja siitä, miten viejät ovat käyttäneet liitteessä IV lueteltujen tavaroiden vientiä koskevaa unionin yleistä vientilupaa (asetuksen (EU) 2019/125 liite V).

3 Asetuksen (EU) 2019/125 2 artiklan d alakohdan mukaisesti 'viennillä' tarkoitetaan "tavaroiden poistumista unionin tullialueelta, mukaan lukien sellaisten tavaroiden lähtö, joista on tehtävä tulli-ilmoitus, ja tavaroiden poistuminen sen jälkeen, kun ne ovat olleet varastoituina vapaa-alueelle Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) N:o 952/2013 tarkoitetulla tavalla".

Liitteessä III luetellaan tiettyjä tavaroita, joita voitaisiin käyttää kidutukseen ja muuhun julmaan, epäinhimilliseen tai halventavaan kohteluun tai rankaisemiseen. Liitteessä III luetellut tavarat jaotellaan seuraavasti: henkilöihin kohdistuvaan voimankäyttöön suunnitellut tavarat; mellakantorjuntaan tai itsesuojeluun suunnitellut aseet ja välineet; sekä mellakantorjuntaan tai itsesuojeluun tarkoitetut, lamaannuttavia tai ärsyttäviä kemiallisia aineita levittävät aseet ja välineet sekä tietyt niihin liittyvät aineet.

Liitteessä IV luetellaan tietyt kemikaalit, joita voidaan käyttää henkilöiden teloittamiseen ruiskuttamalla tappava annos.

Lupa on saatava asianomaisen jäsenvaltion toimivaltaisilta viranomaisilta, jotka luetellaan asetuksen liitteessä I, lukuun ottamatta tilanteita, joissa liitteen V mukaista unionin yleistä vientilupaa käytetään liitteessä IV lueteltujen tavaroiden vientiin.

Vientiä unionin yleisessä vientiluvassa lueteltuihin määräpaikkoihin voidaan yleensä harjoittaa hankkimatta jäsenvaltion myöntämää yksittäistä tai koontilupaa. Tähän saakka on toimittu siten, että EU:n ulkopuolinen maa on sisällytetty liitteeseen V, jos se on ratifioinut asiaa koskevan kansainvälisen sopimuksen, jossa sitoudutaan poistamaan kuolemanrangaistus kaikkien rikosten osalta. Jos maa ei ole Euroopan neuvoston jäsen, kyseisen maan on täytynyt ratifioida kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen (KP-sopimus) toinen valinnainen pöytäkirja ilman varaumia.

Jos on kuitenkin perusteltua syytä epäillä viejän kykyä noudattaa luvan ehtoja tai vientivalvontalainsäädäntöä, toimivaltainen viranomainen voi kieltää viejää käyttämästä unionin yleistä vientilupaa.

Asetuksen (EU) 2019/125 20 artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltion myöntämä vientilupa voi olla yksittäinen lupa (lupa yhdelle EU:n ulkopuolisessa maassa olevalle loppukäyttäjälle tai vastaanottajalle suunnattua vientiä varten) tai koontilupa (lupa yhdelle tai useammalle määritetylle loppukäyttäjälle yhdessä tai useammassa määritetyssä EU:n ulkopuolisessa maassa suunnattua vientiä varten)[4].

Asetuksen 3, 4 ja 5 artiklassa kielletään liitteessä II lueteltujen tavaroiden vienti, tuonti ja kauttakuljetus. Toimivaltaiset viranomaiset voivat myöntää poikkeuksen kieltoon ainoastaan, jos voidaan osoittaa, että näitä tavaroita käytetään yksinomaan niiden asettamiseen julkisesti esille museossa (joko EU:n ulkopuolisessa maassa tai, 4 artiklan mukaisesti, jäsenvaltiossa) niiden historiallisen merkityksen vuoksi.

4 Termit ’yksittäinen lupa’ ja ’koontilupa’ on määritelty seikkaperäisesti 2 artiklan p ja q alakohdassa.

2. Myönnetyt ja evätyt luvat

Vuonna 2019 ilmoitettujen lupien kokonaismäärä oli 285, ja lupia myöntäneitä jäsenvaltiota oli 11. Muut jäsenvaltiot ilmoittivat komissiolle, että ne eivät olleet vastaanottaneet asetuksen mukaisia lupahakemuksia.

Koska asetuksen 2 artiklassa annettuihin yksittäisen luvan ja koontiluvan määritelmiin ei sisälly määrällistä osatekijää, ilmoitus myönnettyjen lupien määrästä ei kerro niiden tavaroiden lukumäärää tai määrää, joita nämä luvat koskevat. Myöskään jäsenvaltioiden komissiolle antamissa tiedoissa ei tavallisesti tehdä eroa yksittäisten lupien ja koontilupien välillä.

Asetuksen mukaan toimivaltaisten viranomaisten on tarkastettava, onko vientiluvassa viitteitä siitä, että jos kyseiset tavarat menevät vientiin, niitä voitaisiin käyttää kidutukseen tai muuhun julmaan, epäinhimilliseen tai halventavaan kohteluun tai rankaisemiseen (liite III) tai kuolemanrangaistuksen täytäntöönpanoon (liite IV). Tämän vuoksi asetuksen 20 artiklan 8 kohdassa säädetään, että toimivaltaisen viranomaisen on saatava ”täydelliset tiedot erityisesti loppukäyttäjästä, määrämaasta ja tavaroiden lopullisesta käytöstä’.

Kuuden vientilupahakemuksen[5] ilmoitettiin tulleen hylätyiksi vuonna 2019. Vuonna 2019 ilmoitetut hylkäämistapaukset koskivat tiettyjä suunniteltuja liiketapahtumia, joissa asiakkaat olivat Bosnia ja Hertsegovinassa, Intiassa, Israelissa, Kiinassa, Nigeriassa ja Nigerissä. Hylätyksi tulleet liiketoimet koskivat pääasiassa liitteessä III olevassa 3.1 kohdassa lueteltuja tavaroita[6]. Suunniteltu vienti Nigeriaan koski liitteessä III olevassa 3.6 kohdassa lueteltuja tavaroita[7]. Suunniteltu vienti Intiaan koski liitteessä IV lueteltuja tavaroita (tiopentaali).

Asetuksen 3–5 artiklassa kielletään liitteessä II lueteltujen tavaroiden vienti, tuonti ja kauttakuljetus. Asetuksen mukaan toimivaltaiset kansalliset viranomaiset voivat myöntää poikkeuksen kieltoon, jos voidaan osoittaa, että näitä tavaroita käytetään yksinomaan niiden asettamiseen julkisesti esille museossa (joko EU:n ulkopuolisessa maassa tai, 4 artiklan mukaisesti, jäsenvaltiossa) niiden historiallisen merkityksen vuoksi. Toimivaltaiset viranomaiset ilmoittivat, että ne eivät olleet myöntäneet tällaisia poikkeuksia vuonna 2019.

Tämän kertomuksen *liitteessä* 1 on tietoja kansallisten toimivaltaisten viranomaisten vuonna 2019 myöntämien vientilupien määrästä tuoteryhmittäin (liitteet III ja IV). Unionin yleisen vientiluvan (asetuksen (EU) 2019/125 liite V) nojalla tapahtuvaa vientiä ei ole sisällytetty myönnettyjen lupien lukumäärää koskeviin tietoihin.

Liitteessä 2 on tietoja vuosina 2017–2019 hyväksyttyjen ja hylättyjen hakemusten määrästä.

5 Vuoden 2019 hylkäämistapausten määrä eroaa uudelleentarkastelua koskevassa kertomuksessa (COM(2020) 343) esitetystä määrästä, koska siinä otetaan huomioon tiedot, joita ei ollut saatavilla kertomuksen valmistuessa.

6 Liitteessä III olevassa3.1 kohdassa luetellut tavarat: Kannettavat aseet ja laitteet, joilla voidaan kohdistaa annos lamaannuttavaa tai ärsyttävää kemiallista ainetta.

7 Liitteessä III olevassa 3.6 kohdassa luetellut tavarat: Lamaannuttavan tai ärsyttävän kemiallisen aineen levitykseen tarkoitetut kiinteät tai koottavat laitteet, jotka kattavat laajan alueen.

Liitteessä 3 esitetään tiedot sallitun viennin ilmoitetuista määräpaikoista.

Liitteissä 4 ja 5 esitetään yleiskatsaus vientiluvan saaneista tavaroista, niiden määräpaikoista ja niiden ilmoitetusta loppukäytöstä.

3. Loppukäyttäjät

Komission saamien tietojen perusteella voidaan erottaa toisistaan lopullinen käyttö lainvalvontatarkoituksiin, tieteellisiin tarkoituksiin ja lääkintätarkoituksiin (sairaaloissa ja eläinlääkinnällisessä käytössä) sekä turvallisuusalan yrityksissä ja kaupankäyntiä harjoittavissa yrityksissä tapahtuva loppukäyttö.

Liitteessä 6 esitetään yhteenveto komissiolle toimitetuista tiedoista, jotka koskevat sallitun viennin ilmoitettua loppukäyttöä vuonna 2019.